

จุลสารศิลปะและวัฒนธรรม วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๙

- ➔ การศึกษาวัฒนธรรมบางกอกอุษาคเนย์
- ➔ อนุรักษ์ สืบสาน เผยแพร่เอกลักษณ์ท้องถิ่น
- ➔ บานา บางพลี พระประแดง พระโขนง อ.สมุทรปราการ

ประเภท ๑ : ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต
และภูมิปัญญาบรรพชนท้องถิ่น

เรื่อง : ประมวลความหมายของวัฒนธรรม (ตอนสรุป)
ผู้เขียน : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

จุลสารศิลปะและวัฒนธรรม

วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อบันทึกการปลูกฝังสิ่งดีงามอันเป็นวัฒนธรรมของชุมชนเขตกรุงเทพมหานครวันออกเฉียงใต้หรือบางกอกอุษาคเนย์ (บางนา บางพลี พระประแดง พระโขนง และอำเภอเมืองสมุทรปราการ)
๒. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก
๓. เพื่อฟื้นฟูและเผยแพร่ความรู้เรื่องศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นสู่สังคมเพื่อความเข้าใจวัฒนธรรมไทย
๔. เพื่อสร้างชิ้นงานและสร้างความเป็นนักวิชาการให้กับวิทยาลัย

การเผยแพร่ : เผยแพร่เป็นประจำรายเดือน ปีละ ๑๒ ฉบับและมีฉบับพิเศษสำหรับกิจกรรมพิเศษ
: เผยแพร่ทางเว็บไซต์ ของวิทยาลัย

บทความที่น่าสนใจ : มีกองทุน S.P.ตอบแทนการค้นคว้า เรียบเรียง เรื่องละ ๕๐๐ บาท

คณะที่ปรึกษา

ดร.สมศักดิ์ รุ่งเรือง	อธิการบดี
ดร.ทิวา พงศ์ธนไพญฺญ์	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและพัฒนา
ผศ.ดร.สุชาติ ตันชนะเดชา	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
ผศ.ดร.วัลยา ชูประดิษฐ์	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
อาจารย์สมชาย ชูประดิษฐ์	ที่ปรึกษาวิทยาลัย
<u>บรรณาธิการ</u> อจจารย์ อาวีรย์ เพชรหวน	

คณะบรรณาธิการ

นายธนรินทร์ แก้วใหญ่	อาจารย์มานัส สาระชัย
อาจารย์ วรณดา วงษ์เล็ก	อาจารย์สุภัทรา สุคชาวี

ศิลปกรรม : นางสาวฐานันต์ ใจบุญ

ประชาสัมพันธ์ : อาจารย์บวรวิษ พุทธิลีลา

สำนักงาน : สำนักวิทยบริการ วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

๒๕๐ ถนนสรรพาวุธ แขวง/เขตบางนา กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐

โทร.๐-๒๓๔๔๙๓๕๖ ต่อ ๑๔๗

E-mail : info@southeast.ac.th

เว็บไซต์ : www.southeast.ac.th

เรื่องในฉบับ

- รวบรวมประมวลความหมายของ
“ วัฒนธรรม ”

กิจกรรมค้นคว้ารวบรวมประมวลความหมายของ"วัฒนธรรม"

๐๐๐๐๐

๑. คำว่า "วัฒนธรรม" เป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤต แปลว่า **ธรรม** เป็นต้นเหตุให้**เจริญ** หรือ **ธรรมคือความเจริญ** เป็นคำใหม่ในภาษาไทย มีใช้เป็นทางราชการครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.๒๔๔๓ เรียกว่า พระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๔๓ กับฉบับที่ ๒ เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๔๕ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, ๒๕๐๐) ความที่เป็นคำใหม่และใช้เรียกพฤติกรรมของมนุษย์ที่ทำซ้ำๆ จนเป็นปกติวิสัย ทดแทนกันไปมาระหว่าง วัฒนธรรม ประเพณี จารีต วิถีชีวิต ซึ่งเมื่อถึงเวลาต้องพิสูจน์ความจริงตามความหมายของคำในแง่กฎหมาย แต่ละคำมีความหมายของตนเอง โดยเฉพาะ

จึงจะได้รวบรวมความเห็น คำอธิบาย คำจำกัดความ ของนักวิชาการวัฒนธรรมไว้เพื่อใช้ในการอ้างอิงทางวิชาการต่อไป

๒. ศาสตราจารย์ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะบรรณาธิการให้คำอธิบายไว้ในบทนำหนังสือ "ลักษณะความเป็นไทย" จัดพิมพ์โดยธนาคารกรุงเทพ เมื่อ ๑๑ กันยายน ๒๕๒๔ ว่า

"คำว่า วัฒนธรรม นั้น เป็นศัพท์ที่แสดงความหมายด้วยคำพูดอันเป็นนามธรรมได้ยาก อย่างดีที่สุดก็พอจะอธิบายได้ว่า วัฒนธรรมเป็นธรรมที่มนุษย์ปลูกฝังลงไว้แล้วได้เจริญเติบโตขึ้นมาอีกกับอารยะธรรมหรือความเจริญของมนุษย์ แต่เมื่อได้อธิบายอย่างนี้ปัญหาก็เกิดขึ้นมาอีกว่า อารยะธรรมนั้นคืออะไร แต่ถึงอย่างนั้นเมื่อเราได้แลเห็นวัฒนธรรมเราก็รู้ได้ว่าสิ่งนั้นเป็นวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นอารยะธรรมและศิลปะของแต่ละยุคแต่ละสมัย

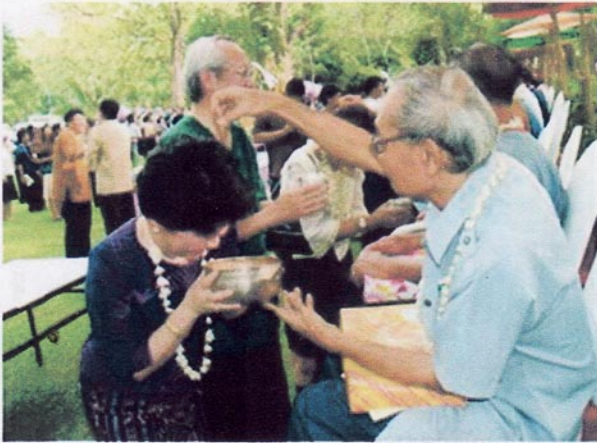
คนที่เข้าไปนั่งอยู่ในโบสถ์พระพุทธชินราชที่จังหวัดพิษณุโลกจะได้เห็นด้วยตาของตนเองว่า อารยะธรรมของสุโขทัยตอนปลายนั้นคืออะไร การสร้างโบสถ์วิหารเทคโนโลยีในการหล่อพระพุทธรูปสำริดขนาดใหญ่อิงเพียงนั้นได้ทั้งองค์ **เป็นอารยะธรรม** ความประณีตงดงามในการปั้นองค์พระพุทธรูปนั้น **เป็นศิลปะ** และความเชื่อถือ ความศรัทธาในศาสนาและระเบียบแบบแผนทั้งหมดที่ทำให้สร้างพระพุทธรูปอันงดงามขึ้นนั้น **เป็นวัฒนธรรมของสุโขทัย**

วัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องของการปลูกฝังในขั้นแรก และเป็นเรื่องของความเจริญเติบโตในขั้นต่อมา ในขั้นแรก ธรรมที่ปลูกฝังลงในแผ่นดินไทยนี้ อาจไม่ใช่ของไทยแท้ แต่เป็นธรรมของชนชาติอื่นที่เคยอยู่อาศัยในแผ่นดินนี้มาก่อน หรือเป็นธรรมของชนชาติอื่นที่เคยผ่านดินแดนนี้ไปสู่อื่น แต่ธรรมที่ชนชาติอื่นปลูกฝังลงไว้ในแผ่นดินนี้ก็เจริญงอกงามต่อมา และได้รับการอุปถัมภ์บำรุงจากคนไทยจนคงเหลือยั่งยืนสืบมาจนถึงทุกวันนี้

วัฒนธรรมไทย ที่ได้มาจากศาสนาพุทธก็คือ วัฒนธรรมที่ได้จากการครองชีพ ได้แก่ ชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน ความสัมพันธ์กับคนอื่นในสังคมเดียวกัน ความ

เคารพต่อบิดามารดา การอุทิศพระญาติและบุคคลในครอบครัวเดียวกัน ตลอดไปจนถึง การแต่งกายที่สำรวม และมารยาทในการปฏิบัติตน ไปจนถึงมารยาทในการเสพอาหาร มารยาทเหล่านี้ศาสนาพุทธได้กำหนดไว้ให้พระภิกษุปฏิบัติกันมาช้านานจะละเอียดละอออกมา ในพระวินัยหมวดเสขยวัตร คนไทยซึ่งได้บวชเรียนแล้วได้จดจำออกมาปฏิบัติกันต่อไป มา จนเกิดเป็นธรรมเนียมประเพณีอันแน่นอน อันเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมไทย ชีวิตของคนไทยทั่วไปตามปกติสามัญจึงอยู่ได้วัฒนธรรมที่ได้มาจากศาสนาพุทธเป็นพื้น.

(ส่วนหนึ่งของบทนำ คึกฤทธิ์ ปราโมช ๑๑ กันยายน ๒๕๒๔)

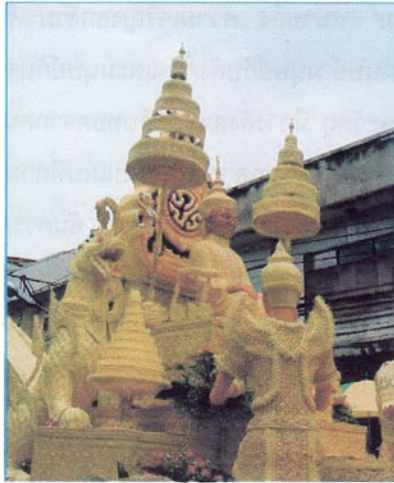

๓. คำว่า วัฒนธรรม ตามที่กล่าวมาเป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับสันสกฤต เพราะคำว่า วัฒนธรรม มาจากคำบาลีว่า “วชฺชนธมม” หมายถึง ความดี ซึ่งหากแปลตาม รากศัพท์คือ สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม หรือ ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม นอกจากนี้ คำว่า วัฒนธรรม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า culture รากศัพท์เดิมเป็นภาษาละติน คือ cultura หมายถึง การเพาะปลูก หรือ การปลูกฝัง คือมนุษย์เป็นผู้ปลูกฝัง อบรมบ่มนิสัย ให้เกิดความเจริญงอกงาม

๔. Encyclopedia of Social Science sohk 621 ได้อธิบายคำว่า วัฒนธรรม (Culture) ว่า เป็นคำที่ใช้ในวิชามนุษยวิทยสมัยใหม่ (Modern Antropology) และในทางด้านสังคมศาสตร์ (Social Sciences) หมายถึง มรดกของสังคม (Social Heritage) เป็นหลักเฉพาะในการดำรงชีวิตของกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกัน และได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เจริญตามยุคสมัย (อ้างในสุพัตรา สุภาพ, 2528)

๕. พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๘๕ ให้ความหมายไว้ว่า "วัฒนธรรม" หมายถึง ลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีงามของประชาชน (เป็นการชี้ชวน เชิญชวน วิจารณ์ให้ประชาชนร่วมกัน ทำให้เกิดความเจริญงอกงาม ให้มีความดีงามขึ้น ไม่ใช่เพียงแต่รับมรดกกันมาแต่จะต้องรักษาของเดิมที่ดี แก้ไขดัดแปลงของเดิมที่ควรแก้ หรือ ดัดแปลงวางมาตรฐานความดีงามขึ้นใหม่ แล้วส่งเสริมให้เป็นลักษณะที่ดีประจำชาติ สืบต่อไปจนถึงอนุชนรุ่นหลัง)

๖. พระยาอนูมานราชชน ได้อธิบายคำว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตขึ้น เพื่อความเจริญของงานในวิถีชีวิตมนุษย์ใน ส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้

๗. วัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นผลผลิตของส่วนรวมที่มนุษย์ได้เรียนรู้มาจากคน แต่ก่อนสืบต่อเป็นประเพณีกันมา

วัฒนธรรม คือการคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติและกิริยาอาการ หรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวม ลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบ ประเพณี เป็นต้น

วัฒนธรรม คือมรดกแห่งสังคม ซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญของงาน (อานนท์ อากาศิรม, 2525)

๘. “วัฒนธรรม” ในความหมายทางสังคมวิทยา คือ วิธีการดำเนินชีวิตและ กระบวนการแห่งพฤติกรรม และบรรดามผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ตลอดจน ความคิด ความเชื่อ ความรู้ เป็นต้น (หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมการฝึกหัดครู, 2520)

๙. “วัฒนธรรม” หมายถึง ความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น ๓ ด้าน คือจิตใจ สังคมและวัตถุ มีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัยและอนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะและแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สันติสุข และอิสรภาพอันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๕)

๑๐. “วัฒนธรรม” ตามความหมายที่พระเทพเวที (ประยุทธ์ ประยุต.โต) ให้ไว้ในการปาฐกพิเศษ เนื่องในงานฉลอง ๑๐๐ ปี พระยาอนุমানราชชน เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ คือ “วัฒนธรรมเป็นผลรวมของ การสั่งสมสร้างสรรค์ภูมิธรรมภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมาของสังคมนั้นๆ หรือกล่าวสั้นๆ ได้ว่า วัฒนธรรมคือประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง”

๑๑. "วัฒนธรรม" เป็นคำที่เกิดขึ้นในภาษาไทย ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้มองเห็นความสำคัญของเรื่องนี้ คำเดิมในภาษาอังกฤษคือ "Culture" ในตอนแรก "พระมหากษัตริย์" แห่งวัดมหาธาตุได้แปลคำนี้ว่า "ภูมิธรรม" แต่กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเล็งเห็นว่า คำว่า "ภูมิธรรม" มีความหมายค่อนข้างคงที่ พระองค์ท่านทรงมีความประสงค์ให้คำนี้มีลักษณะเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทรงแปลใหม่เป็น "วัฒนธรรม" และมีการนำมาใช้สืบต่อมาตลอดสมัยที่ประเทศไทยมีกระทรวงวัฒนธรรม และคงให้อยู่ในปัจจุบัน (วิระ บำรุงรักษา,ระบบการจัดวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน,มปป.)

๑๒. Taylor กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อน ประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และความสามารถอื่นๆ ที่มนุษย์ได้มา ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

๑๓. Broom และ Zelznick (1969) อธิบายว่า วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมที่ ประกอบด้วยความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และความชำนาญที่คนเราได้มา ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

โดยสรุป วัฒนธรรม หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิต (The way of life) ของคนในสังคม นับตั้งแต่ วิธีกิน วิธีอยู่ วิธีแต่งกาย วิธีทำงาน วิธีพักผ่อน วิธีแสดงอารมณ์ วิธีสื่อความ วิธีจรรยาและขนส่ง วิธีอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ วิธีแสดงความสุขทางใจ และหลักเกณฑ์การดำเนินชีวิต โดยแนวทางการแสดงออกถึงวิถีชีวิตนั้นอาจเริ่มมาจากเอกชนหรือคณะบุคคลทำเป็นตัวแบบ แล้วต่อมาคนส่วนใหญ่ก็ปฏิบัติสืบต่อกันมา วัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและกาลเวลาเมื่อมีการประดิษฐ์หรือค้นพบสิ่งใหม่ๆ วิธีใหม่ที่ใช้แก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ดีกว่า ซึ่งอาจทำให้สมาชิกของสังคมเกิดความนิยม และในที่สุดอาจเลิกใช้วัฒนธรรมเดิม ดังนั้นการรักษาหรือธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเดิมจึงต้องมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หรือพัฒนาวัฒนธรรมให้เหมาะสมมีประสิทธิภาพตามยุคสมัย.

ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก

๒๕๐ ถนนสรรพาวุธ แขวง/เขต บางนา กรุงเทพฯ ๑๐๒๖๐

โทร. ๐-๒๒๗๔๔๗๓๕๖-๖๘ ต่อ ๑๔๗ โทรสาร. ๐-๒๒๗๕๘-๑๓๕๖

www.southeast.ac.th e-mail: info@southeast.ac.th